

trans
forma
cions

Tibet

el país de la neu en flames

Josep Lluís Alay

UBe

3.2

3.2

Tibet

el país de la neu en flames

trans
forma
cions

**Conflictes
armats**

Tibet

el país de la neu en flames

Josep Lluís Alay

Publicacions i Edicions

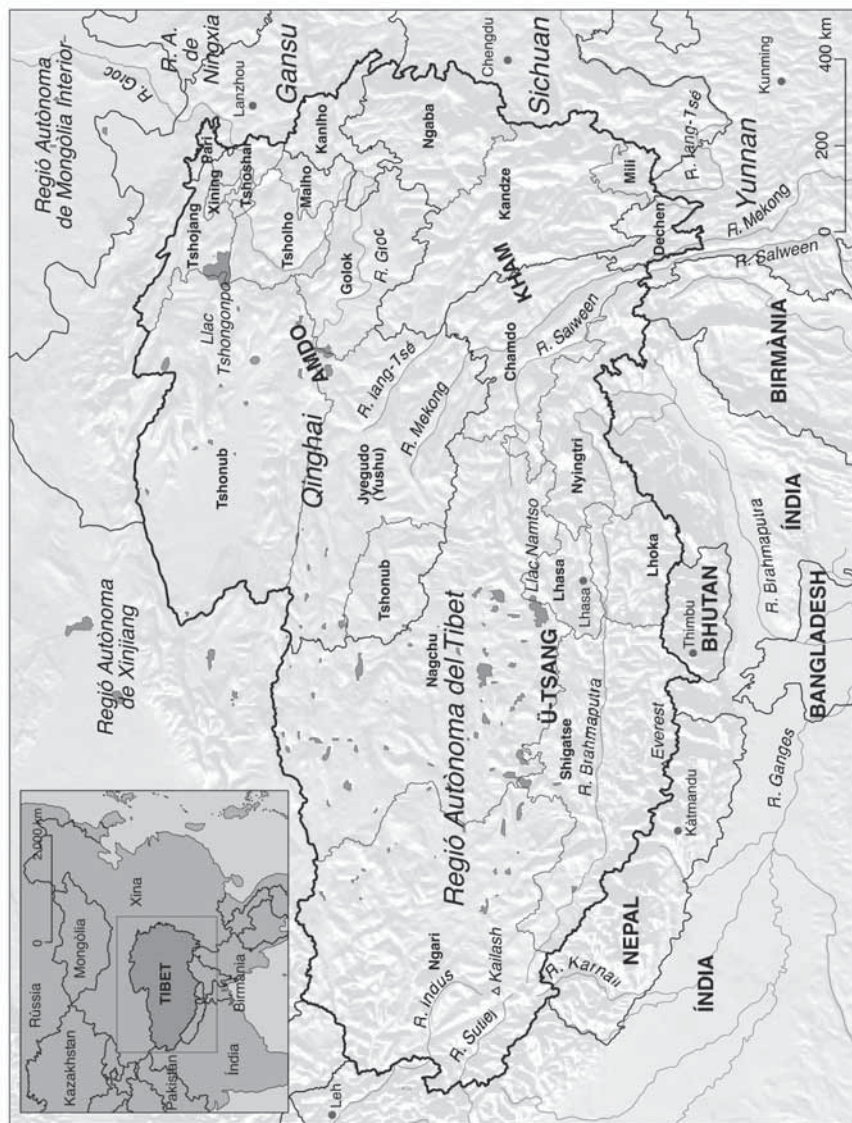
UNIVERSITAT DE BARCELONA

Índex

Introducció	13
L'actual conflicte tibetà	19
1. La geografia del conflicte (i més enllà)	19
Els territoris tibetans externs al Tibet del conflicte	21
Índia	22
Pakistan	24
Nepal	24
Bhutan	25
Birmània	25
Més enllà: menba, lhoba, naxi, mongols, tu-	
vans, iugurs	25
2. Els recursos naturals del conflicte	26
L'aigua del Tibet per a Àsia	26
Àsia Oriental (Xina)	27
Sud-est asiàtic (Vietnam, Laos, Cambodja, Tai-	
làndia, Birmània)	27
Sud d'Àsia (Bangladesh, Índia, Bhutan, Nepal,	
Pakistan)	28
El liti, la bateria que fa bategar el món del segle XXI	29
3. La identitat tibetana	34
La llengua (i escriptura) tibetana	34
L'entorn natural	36
Una societat de sedentaris (urbans i rurals) i nòmades	37
La tradició espiritual: budisme i bon	38
L'exili: un nou factor en la identitat tibetana	38
4. La revolta tibetana del 2008	40
5. El diàleg sinotibetà	54
6. Els personatges clau del conflicte	58

Hu Jintao i el Politburó	58
Zhang Qingli	62
Qiangba Puncog	63
Baima Chilin	64
Phuntsog Wangyal	64
Tsering Woesser	66
El catorzè Dalai-lama	67
Testimonis des de dins: entrevistes i declaracions	71
1. Entrevista a Tsering Woesser	71
2. Declaracions de Zhang Qingli	82
3. Discurs de Qiangba Puncog	83
4. Declaracions de Baima Chilin	86
Documents i annex	91
1. Memoràndum sobre una autonomia genuïna del poble tibetà	91
2. Resposta del Govern xinès al «Memoràndum»	107
3. El Tibet segons <i>Science Magazine</i> o <i>Sci-fi(ction) Magazine?</i>	113
4. Hindsight and reflection	118
5. What human rights do we have over our bodies?	123
6. The case for lifeblood and life-force	133
7. Afterword	137
8. Written Ministerial Statement by the Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs	139
9. Acord dels 17 Punts	141
10. Informe confidencial: Hu Jintao in charge of Tibet Policy	143
Annex. Les nacionalitats minoritàries de la República Popular de la Xina	152
Cronologia del conflicte: del segle XIX al XXI	157
Bibliografia	177
Portals d'Internet	178

Introducció

El centre de gravetat econòmic del planeta, i potser en un futur no gaire llunyà també el polític, s'ha desplaçat cap a l'est la darrera dècada. Al costat d'una potència consolidada com el Japó, s'hi han afegit els dos grans gegants asiàtics en termes de població: la República Popular de la Xina (RPX) i l'Índia. Només la suma de les poblacions d'aquestes dues potències, emergents per a uns i consolidades per a molts, representa gairebé un 40% de la població de tot el planeta. Les seves economies creixen a un ritme imparable i els seus governs reivindiquen un espai polític global entre els grans, d'igual a igual amb els EUA o Europa.¹ Fins aquí les semblances, perquè la RPX i l'Índia representen dos models de govern radicalment diferents i incompatibles entre si. D'una banda, políticament la RPX segueix ancorada en el model de partit únic establert el 1949 després del triomf de la seva revolució comunista, mentre que l'Índia és una democràcia parlamentària des de la proclamació de la seva independència l'any 1947.

En el cas xinès, des del 1949 hi trobem una dictadura de partit únic que no tolera cap oposició política a la seva autoritat i que en el pròleg de la seva Constitució es defineix encara com una «dictadura del proletariat» expressada, d'acord amb l'article primer, a través d'una «dictadura popular democràtica encapçalada per la classe treballadora i basada en l'aliança entre treballadors i camperols».² Si bé l'ar-

1. Recentment han aparegut diverses teories que posen en dubte la capacitat de la RPX per continuar creixent econòmicament i preveuen un estancament del gegant asiàtic que podria acabar ensorrant-lo. El politòleg George Friedman ha exposat la versió més explícita i verídica que prediu la desaparició de la RPX de l'escena internacional durant aquesta dècada. FRIEDMANN, G. *The Next Hundred Years. A Forecast for the 21st Century*. Doubleday, 2009.

2. Constitució xinesa al portal del Govern de la RPX:
http://english.gov.cn/2005-08/05/content_20813.htm

ticle 3 basa el funcionament de l'Estat en el «centralisme democràtic», d'acord amb la ideologia marxista-leninista,³ per la seva banda l'article 4 reconeix l'existència de nacionalitats minoritàries i el dret a exercir la seva autonomia territorial per tal de protegir llurs llengües i tradicions pròpies. Constitucionalment ens trobem davant d'un Estat unitari que, en certs casos excepcionals, permet l'establiment de territoris autònoms.⁴ La praxi política de la història de la RPX ha demostrat que la manca de llibertat política impedeix un desenvolupament efectiu de les seves estructures territorials autònomes i, de fet, allà on han estat establertes, el control sobre la vida política, cultural i econòmica dels seus ciutadans és més estricte que en els territoris on no existeixen règims d'autonomia. Aquest ha estat especialment el cas de tibetans, uigurs i mongols en les seves diverses modalitats d'administracions autònomes xineses. D'entre tots, el cas tibetà ha estat el més complex d'integrar per la seva llarga història com a nació independent –reconeguda o no per altres–, prèvia a l'annexió del 1951, i per la fortalesa de la seva identitat. L'existència d'una estructura de govern estatal tibetana anterior a la incorporació a la RPX fou reconeguda fins i tot per Mao Zedong, ja que el Tibet va ser l'única part de l'actual territori de la RPX on va ser necessari signar un tractat, l'Acord dels 17 Punts,⁵ amb una autoritat política «local» diferent de la «central» per integrar el territori al nou Estat xinès.

Ben entrat el segle XXI, la peça tibetana continua sense encaixar en la RPX. No és una opinió, és una realitat i els fets ho demostren a través de les revoltes i les protestes intermitents de la població tibetana contestades cada cop amb més repressió i amb l'establiment de lleis marcial per part del Govern de Pequín. El conflicte del Tibet és un dels més antics que trobem al continent asiàtic. Forjat durant la primera meitat del segle XX i desenvolupat amb tota la seva cruesa al llarg de la segona meitat, ha fet l'entrada en el nostre segle XXI sense haver per-

3. Les esmenes aprovades l'any 2004 a la Constitució xinesa reconeixen la propietat privada.

4. Actualment existeixen diferents nivells d'administracions autònomes distribuïdes en cinc regions autònomes, vint prefectures autònomes i cent vint comtats autònoms.

5. Vegeu el document 9.

dut ni un bri d'intensitat; amb la diferència que el desafiament tibetà s'adreça ara contra un gegant econòmic i polític, la RPX amb voluntat d'esdevenir la superpotència del segle XXI.

Malgrat sis dècades de presència xinesa al Tibet, la identitat tibetana es manté tan sòlida que Pequín no ha estat capaç de diluir ni d'assimilar, o ni tan sols de «convèncer», els tibetans de les bondats de formar part de la RPX. La darrera mostra la trobem en la massiva revolta del març del 2008, iniciada a Lhasa i estesa com una taca d'oli per tot l'altiplà tibetà, tant en zones urbanes com rurals, camperoles i nòmades. És el desafiament més gran dels tibetans davant del totpoderós aparell estatal comunista de Pequín des de la revolta del 1959. En bona part, aquest llibre gira al voltant de l'última revolta tibetana del segle XXI, amb les seves causes i les seves conseqüències, que ha encès el país de la neu.

Crec que no és necessari estendre's gaire sobre la naturalesa armada del conflicte tibetà. El conflicte del Tibet ha estat i és armat des dels inicis de l'ocupació amb la captura per tropes xineses de la regió oriental de Chamdo el 1950. Però no cal anar tan lluny en el temps. El 2008 desenes de milers de tropes xineses tornaven a entrar en territori tibetà per reforçar les ja presents, per apagar les revoltes i per impedir que n'esclatessin de noves. Semblava com si el rellotge del temps tornés enrere, al període 1949-1951, quan les tropes de l'exèrcit xinès iniciaven la invasió de l'altiplà tibetà. En ple segle XXI les tropes xineses tornaren a usar les seves armes de foc. A dia d'avui Lhasa segueix ocupada per tropes de la Policia Armada del Poble que desfilen marcialment pels carrers de la ciutat les vint-i-quatre hores del dia, equipades amb tota mena de fusells automàtics, fent palesa una sensació generalitzada entre la població tibetana de viure sota un règim d'ocupació militar.

Certament, el conflicte tibetà no és l'únic conflicte nacional que desafia l'Estat xinès. Al nord del Tibet trobem els uigurs de la Regió Autònoma de Xinjiang (o Turquestan Oriental), que van protagonitzar la seva pròpia revolta el juliol del 2009, quan els carrers de la seva capital, Urumchi, es van convertir en l'escenari d'enfrontaments de gran violència. També en altres estats d'Àsia hi ha conflictes nacionals i identitaris de gran envergadura, fins i tot en règims democràtics. Aquest és el cas de l'Índia, on el Govern de Delhi s'enfronta a seriosos conflictes

nacionals armats des de la seva independència, sobretot a l'Estat de Jammu-Caixa i als de Nagaland i Manipur, els quals comprometen sovint el funcionament democràtic de les seves forces armades en la lluita contra diversos grups insurgents. Un altre cas emblemàtic de la lluita d'un poble per la seva identitat i dignitat el trobem a Indonèsia, un Estat immers en un procés de transició democràtica, però on el respecte als drets humans d'algunes comunitats pateix un dèficit molt gran. Un vergonyós procés de descolonització protagonitzat per Holanda, els EUA i les Nacions Unides va conduir Papua Occidental, la meitat oest de l'illa de Nova Guinea, a un règim d'explotació en mans d'Indonèsia que s'ha perllongat durant gairebé mig segle.

Nogensmenys, el conflicte tibetà conté tot un seguit d'interessos geoestratègics i econòmics que el fan molt singular. El Tibet és conegut per apel·latius com Sostre del Món o País de la Neu, però des de fa pocs anys alguns observadors internacionals, interessats en recursos naturals, prefereixen designar-lo com a Tercer Pol. L'origen d'aquest nou apel·latiu l'hem de cercar en els dipòsits gegantescos d'aigua dolça allotjats a l'altiplà tibetà que li atorguen una transcendència clau en el desenvolupament de l'Àsia del segle XXI. L'aigua, unida a desenes de recursos naturals estratègics, com el liti de les bateries –nou combustible del segle XXI–, fan del Tibet una peça clau per a l'economia de Pequín, motiu pel qual la RPX no està disposada de cap manera a fer cap mena de concessió a les demandes dels tibetans. I més encara si tenim en compte que el 25% de la superfície de la RPX és territori tibetà o que tota la frontera que té la Xina amb Bhutan, Nepal i, molt especialment amb el seu gran rival, l'Índia, passa per territori tibetà. I tampoc no hem d'oblidar el factor nacionalista xinès, bandera insígnia de l'actual Partit Comunista, intolerant amb qualsevol intent de trencar la unitat de la «Mare pàtria xinesa».⁶

6. Aquest ultranacionalisme xinès impregna bona part de la societat xinesa actual. L'any 2010 es va publicar un article a la revista *Science* referent a un projecte de recerca genètic, dirigit per científics xinesos, en el qual es defensava una teoria genètica que identificaria tibetans i xinesos com una sola ètnia des de fa tres mil anys. Vegeu el document 3, en què s'analitzen les imprecisions i els errors intencionats de l'article en qüestió.

Resulta òbvia, doncs, la necessitat de la RPX de mantenir el conflicte tibetà ocult, marginat i oblidat de l'agenda internacional. A manca de qualsevol oposició política interior a la Xina que pugui expressar el seu descontent amb les polítiques de Pequín al Tibet, necessita neutralitzar les protestes internacionals que alcen la veu en alguna ocasió. En aquest sentit Pequín actua en dos fronts. En primer lloc, manté un estricte aïllament sobre el Tibet en no permetre als mitjans de comunicació estrangers accedir-hi lliurement, al contrari de la resta del territori de la RPX. D'aquesta manera, el món no pot rebre informacions directes de l'interior del conflicte; les úniques que ens arriben són proporcionades pels mitjans de comunicació oficials xinesos. Per tant, estem davant d'un rigorós bloqueig informatiu respecte a tot allò que té a veure amb el Tibet actual. Els pocs periodistes estrangers que estan autoritzats a visitar Lhasa ho fan sempre en recorreguts organitzats i vigilats per funcionaris del Govern xinès i els testimonis presentats sempre han estat preparats prèviament. En segon lloc, des de la revolta del 2008 s'ha potenciat des de Pequín una intensa campanya de propaganda a nivell internacional per justificar la seva sobirania sobre el Tibet, que ha inclòs pressions sobre governs d'arreu del món per evitar preguntes inconvenients, resolucions de condemna⁷ i, molt especialment, evitar els viatges de qui el govern xinès considera el seu enemic públic número: el Dalai-lama. Normalment les pressions sobre els estats democràtics occidentals són naturalment econòmiques, de manera que actualment el conflicte del Tibet resta silenciàt.

En aquestes circumstàncies, a ningú no se li escapa que es fa del tot impossible una resolució del conflicte fins que no es produeixi un canvi radical en el règim xinès.

Tibet, el país de la neu en flames vol explicar i analitzar l'evolució més recent del conflicte armat del Tibet, per mitjà de dues parts ben definides. La primera se centra en la situació actual del Tibet i descobreix els interessos econòmics i geopolítics xinesos que s'amaguen al darrere, així com els seus protagonistes més importants amb noms i

7. Sense anar més lluny, els anys 2008 i 2009 l'alcalde de Barcelona va moure cel i terra per evitar l'aprovació de sengles resolucions de condemna de la política xinesa al Tibet per part del l'Ajuntament de Barcelona.

cognoms. Tot plegat és condicionat per la revolta de març del 2008 que va significar un punt d'inflexió en l'evolució del conflicte. Per redactar aquesta part i especialment la que fa referència als fets concrets de la revolta i la posterior repressió, s'han recollit els testimonis d'un gran nombre de fonts anònimes de l'interior del país. La segona part expressa l'opinió d'alguns dels principals actors del conflicte en primera persona. Hi hem volgut incloure la posició oficial dels actuals dirigents xinesos reflectida en mitjans de comunicació xinesos, així com el punt de vista tibetà a través d'una entrevista inèdita amb Tsering Woesser, la principal dissident tibetana de l'interior de la RPX, realitzada l'any 2009 per un periodista de Catalunya Ràdio i publicada ara íntegrament per primer cop. La narració dels fets més destacats es complementa amb nou documents relacionats amb el conflicte actual, així com amb una cronologia que s'inicia al segle XIX i finalitza al moment actual.⁸

8. La transcripció de topònims tibetans resulta sempre problemàtica, ja que no existeix un únic sistema. Per aquest motiu, s'ha preferit reflectir diferents mètodes de transcripció per poder accedir a tota mena de fonts sense gaires dificultats.

L'actual conflicte tibetà

1. La geografia del conflicte (i més enllà)

La República Popular de la Xina es divideix actualment en 22 províncies, 5 regions autònomes (Tibet, Xinjiang, Ningxia, Mongòlia Interior i Guangxi), 4 municipalitats i 2 regions d'administració especial (Hong Kong i Macau). L'Estat xinès reconeix oficialment 56 nacionalitats en el seu territori, amb la nacionalitat xinesa *han* (aproximadament el 92% de la població total) com a majoritària i 55 nacionalitats minoritàries.⁹

El Tibet forma part de cinc entitats administratives xineses diferents i separades: tota la Regió Autònoma del Tibet i la província de Qinghai, la meitat est de la província de Sichuan, i algunes àrees de les províncies de Gansu i Yunnan. Es tracta d'un territori de dimensions continentals, proper als dos milions i mig de quilòmetres quadrats, on viuen 5.416.021 tibetans d'acord amb el darrer cens oficial xinès de l'any 2000. Mentre que les dades oficials atorguen una majoria de població tibetana a l'interior de la regió autònoma (92,8% del total), aquest mateix cens reflecteix una situació clarament minoritària per als tibetans a la resta de territoris. Nogensmenys, tant el Govern tibetà a l'exili com els tibetans residents a la regió autònoma desmenteixen les dades per a la regió autònoma i consideren que la població d'origen xinès (*han* i *hui*¹⁰) ha superat ja el nombre de tibetans. En qualsevol cas, aquest és l'espai polític (sense cap mena de reconeixement dins

9. Les darreres estimacions del 2010 situen la població total de la RPX pels volts dels 1.350.000.000 o el que és el mateix, un 20% de la població del planeta. Vegeu l'annex amb la llista de les nacionalitats reconegudes oficialment a la RPX.

10. Xinesos de religió musulmana. Només la religió els distingeix dels *han*.

l'Administració xinesa) i cultural que els tibetans entenen com a territori constitutiu de la nació tibetana i, per tant, subjecte territorial i humà del *conflicte*, tal com va revelar amb tota cruesa l'episodi de les revoltes del 2008.

La Regió Autònoma del Tibet tenia l'any 2000, una població de nacionalitat tibetana de 2.411.000 habitants¹¹ i que representen el 46% del total de tibetans que viuen a la Xina. La regió autònoma té en una superfície de 1.138.000 km², és a dir, el 53% del total de territoris tibetans dins la Xina.¹² La regió es divideix en set prefectures i una municipalitat: les prefectures de Ngari a l'oest, Shigatse i Lhoka al centre, Nagchu al nord, Nyingtri i Chamdo¹³ a l'est i, finalment, la municipalitat de Lhasa també al centre. Tradicionalment, Lhasa, Nyingtri, Nagchu, Lhoka i Shigatse han format la gran regió central coneguda amb el nom de Ü-Tsang, Ngari es correspon amb l'extrem oest del país, mentre que Chamdo es correspon amb la meitat occidental de la regió de Kham.

Els tibetans reivindiquen la pràctica totalitat de la província de Qinghai com a part del Tibet, mentre que el Govern xinès reconeix una mínima administració autònoma (menor que la de nivell provincial que es correspon a una regió autònoma) a les següents prefectures: Golok (Guoluo¹⁴), Jyegudo (Yushu), Malho (Huangnan), Tshojang (Haibei), Tshonub¹⁵ (Haixi) i Tsholho¹⁶ (Hainan). La prefectura de Tshoshar

11. El percentatge de població tibetana a la Regió Autònoma del Tibet, d'acord amb les dades oficials, difereix enormement dels percentatges que donen altres fonts. El Govern tibetà a l'exili situaria el percentatge de tibetans en un 50% aproximadament del total de població.

12. D'acord amb les estimacions més recents, la població de la Regió Autònoma del Tibet hauria augmentat fins als 2.900.000 habitants, aproximadament, l'any 2010, però falta veure quin és el percentatge de tibetans sobre aquesta xifra.

13. Una transcripció més formal catalana, inexistent ara per ara, per a la toponímia tibetana, seria Ngari, Xigatse, Lhoka, Nagtxu, Nyingtri i Txamdo. En aquest llibre utilitzem la més comuna a les fonts i referències, adoptada bàsicament de la transcripció anglesa, tret que es digui el contrari.

14. Entre parèntesis s'inclou la forma xinesa oficial, útil de conèixer en moltes ocasions.

15. Oficialment és una prefectura autònoma tibetana i mongol.

16. Oficialment és una prefectura autònoma tibetana i mongol.

(Haidong), al voltant de la capital provincial de Xining,¹⁷ també té una important presència tibetana, però no té reconeixement autònom. Aquests territoris representen un 35% del total de superfície del Tibet i la seva població tibetana és aproximadament un 20% del total (en xifres absolutes, 1.100.000 aproximadament). En canvi, cal tenir en compte que els tibetans només representen un 20% de la població de Qinghai. Excepte la prefectura de Jyegudo que és part de Kham, la resta de Qinghai forma part de la regió tradicional tibetana d'Amdo.

Una quarta part dels tibetans viuen a la meitat occidental de la província de Sichuan (aproximadament 1.300.000). Es tracta de 250.000 km² (un 11% del total tibetà) distribuïts en les prefectures autònomes tibetanes de Kandze (Ganzi) i Ngaba (Aba), i en el comtat autònom tibetà de Mili (Muli). Excepte Ngaba, que forma part d'Amdo, la resta de territoris formen la meitat oriental de Kham.

Els territoris menors en població i extensió els trobem a les províncies de Gansu i Yunnan. Als 45.625 km² amb administració autònoma tibetana de la província de Gansu, hi viu un 8% del total de tibetans (uns 400.000) i tan sols representa un 2% del territori tibetà. Es tracta de la prefectura autònoma de Kanlho (Gannan) al sud i del comtat autònom de Pari (Tianzhu) al nord. Tots aquests territoris formen part d'Amdo. Finalment, a la província de Yunnan trobem la prefectura autònoma de Dechen (Diqing), de 23.870 km², que forma part de la gran regió de Kham. La població d'aquest territori és un 2% aproximadament del total de tibetans (uns 130.000).

Aquest conjunt de territoris formen el Tibet entès com a entitat política i subjecte del conflicte actual, inclòs dins les fronteres de l'actual República Popular de la Xina, i que els tibetans anomenen *Bod* (pronunciat *phö*), és a dir, *Tibet* en tibetà.

Els territoris tibetans externs al Tibet del conflicte

Tanmateix, el Tibet com a espai cultural va més enllà de les fronteres del Tibet polític. Existeixen cinc estats més, tots veïns del Tibet,

17. Siling, per als tibetans.

on trobem poblacions pertanyents al món cultural tibetà i que no estan incloses en el concepte *Bod* polític, però que comparteixen signes identitaris amb les poblacions tibetanes de l'interior de la Xina. Es tracta de Pakistan, Índia, Nepal, Bhutan i Birmània. Són poblacions culturalment tibetanes en aspectes de la identitat tan importants com poden ser la tradició, la llengua, l'escriptura, la religió i els costums, i en alguns casos també van formar part en el passat del Tibet polític, però actualment són realitats polítiques diferents del Tibet.

Índia

La població tibetana autòctona a l'Índia, ciutadans indis a tots els efectes, ocupa una extensa franja himalaiana de territori fronterer amb el Tibet des del seu extrem est amb Birmània fins a l'occidental amb Pakistan. Aquests «tibetans» es distribueixen per diverses regions dels estats indis d'Arunachal Pradesh, Sikkim, Himachal Pradesh, i Jammu-Caixaïmir.

A Arunachal Pradesh, trobem la regió tibetana de Tawang, lloc de naixement del sisè Dalai-lama (1682-1706), personatge mític de la història i la literatura tibetanes.¹⁸ Tot l'Estat d'Arunachal Pradesh està considerat pel Govern de Pequín com a territori xinès en disputa, l'origen de la qual cal cercar-lo en els acords de la Conferència de Shimla (1913) entre britànics i tibetans per definir la frontera entre el Raj britànic i el Tibet, coneguda com la Línia McMahon en el seu tram oriental, i on es va establir la sobirania britànica (posteriorment heretada pel Govern independent indi) sobre la franja d'Arunachal Pradesh. Aquests acords no han estat mai reconeguts per Pequín.

Sikkim, per la seva banda, és per als tibetans un pont d'enllaç entre el Tibet i Bengala, per on les mercaderies tibetanes del segle XIX i començament del XX, com ara la llana de iac, es traslladaven fins al port comercial de Calcuta. Governat durant segles per la dinastia budista dels Namgyal, actualment les seves poblacions autòctones, com leptxes i tibetans, s'han vist àmpliament superades per poblacions

18. GUIAMTSO, Tshang-iang, i ALAY, J. Ll. *Les poesies d'amor del sisè Dalai-lama del Tibet*. Barcelona: Edicions 62 - Empúries, 2000.

nouvingudes des de les terres baixes d'origen nepalès i bengalí. La seva capital és Gangtok i ha mantingut una estreta relació cultural i econòmica amb les ciutats de Kalimpong i Darjeeling també d'origen tibetà.

Actualment, la població majoritària de Darjeeling són els gorkhes (o nepalesos en general) que van emigrar a la zona durant el segle XIX encoratjats a treballar a les plantacions de te britàniques. Darjeeling i Kalimpong formen part de l'actual Estat indi de Bengala Occidental, però gaudeixen d'un cert grau d'autonomia en reconeixement a la seva població de majoria nepalesa. L'any 1988 el Govern indi va crear-hi l'administració autònoma de Gorkha Hill Council, que inclou les divisions de Darjeeling, Kalimpong i Kurseong.

Al nord-oest de l'Índia, hi trobem diferents territoris a l'Estat de Himachal Pradesh amb una important presència tibetana autòctona. Les valls de Spiti i Lahaul, així com la part alta de la regió de Kinnaur, són importants nuclis religiosos i culturals tibetans que acullen alguns dels monestirs més antics del budisme tibetà com Tabo i Nako. D'altra banda, en tots aquest estats des d'Arunachal Pradesh fins a Himachal Pradesh, trobem tot un seguit de pobles molt propers culturalment als tibetans i que parlen llengües de la família tibetobirmana, com els kinnauris.

L'Estat de Jammu-Caixaïr és una anomalia política a l'Índia moderna causada per la indefinició que es va produir en el moment de la independència índia en relació amb l'estatut polític de l'antic Estat principat de Caixaïr. Des del 1947 el Caixaïr és un territori dividit entre Pakistan (format per les regions de Gilgit-Baltistan i Azad Jammu-Caixaïr) i l'Índia (l'Estat de Jammu-Caixaïr). Posteriorment, el 1962 la República Popular de la Xina es va annexionar per la força una part del Caixaïr indi conegut com Aksai Chin i que va ser integrat oficialment a la Regió Autònoma de Xinjiang, però governat en realitat per l'exèrcit xinès. A l'Estat indi de Jammu-Caixaïr trobem el districte de Ladakh, que inclou les regions de Zangskar, Kargil i Ladakh pròpiament. La ciutat més important de la regió és Leh, des de la qual s'administra la vall de Ladakh a través de l'organisme autònom anomenat Ladakh Autonomous Hill Development Council, creat l'any 1995 seguint el model de Darjeeling. El Consell autònom ha acabat dividint-se a la pràctica en dues administracions diferents, una que governa la vall de Ladakh amb seu a Leh i una

altra que ho fa a Kargil i Zangskar des de la ciutat de Kargil. La vall de Ladakh és budista, mentre que Kargil és musulmana xiïta. Ha quedat sense resoldre la situació de Zangskar, ja que és territori eminentment budista però s'administra des de Kargil. Nogensmenys, a totes tres regions es parlen dialectes tibetans, però només existeix tradició culta escrita a les zones budistes. El dialecte tibetà de les zones musulmanes de Kargil només es conserva en la tradició oral, mentre que l'urdu, la llengua oficial a tot l'Estat de Jammu-Caixaïr, s'ha convertit en la llengua culta.

Pakistan

A l'altra banda de la Línia de Control, ja al Pakistan, trobem la regió de Baltistan,¹⁹ incorporada com a part integrant de la regió Gilgit-Baltistan, administrada des d'Islamabad. La seva població és musulmana xiïta en la seva majoria, encara que a la vall de Khapulu existeix la comunitat musulmana nurbakshi. Parlen el dialecte balti del tibetà i tenen la seva capital a Skardu. Des de fa uns quants anys, Gilgit-Baltsitan ha vist créixer un moviment polític partidari de la secessió de Pakistan i la constitució d'un Estat independent. D'altra banda, diferents personalitats de la vida cultural de Baltistan han intentat els darrers anys recuperar l'herència lingüística tibetana, sempre sota l'atenta mirada de les autoritats militars pakistaneses.

Nepal

La població tibetana es concentra a les valls himalaïanes de l'extrem nord del país. A l'oest, trobem les valls de Mugu, Helambu, Dolpo i Lo-monthang (Mustang), i a l'est, les valls budistes dels xerpa.²⁰

19. Conegut també com Balti o sBal ti yul, en tibetà.

20. Del tibetà *shar pa*, que significa 'els de l'est', ja que es van instal·lar en aquesta regió del Nepal procedents dels territoris orientals de Kham.

Bhutan

El regne de Bhutan (Druk-iul, 'El país del drac' en tibetà) és l'únic Estat independent de l'àmbit cultural tibetà.²¹ La seva llengua oficial és el dzongkha, un dialecte del tibetà i la major part dels seus habitants són fidels del budisme tibetà. Els seus 38.364 km² de superfície i els 667.000 habitants han estat governats l'últim segle per la dinastia Wangchuck, també coneguda com la Corona del Corb, que el 2008 va obrir pas a un nou règim democràtic parlamentari, en què el rei, Jigme Khesar Namgyel Wangchuck, té un paper molt similar al d'altres monarquies europees.

Birmània

Al seu extrem més septentrional, dins l'Estat de Kachin, a la vora de les fonts del riu Irrawaddy i del cim més alt del país, el Hkakabo Razi, trobem una comunitat formada per dos centenars de tibetans. Es tracta de comerciants de sal concentrats a les poblacions de Tehaundan, Saden i Maden, on conviuen amb l'ètnia t'run, un poble pigmeu que parla la llengua rawang.

Més enllà: menba, lhoba, naxi, mongols, tuvans, iugurs

Val a dir que més enllà de l'espai estrictament polític i cultural tibetà, la civilització tibetana s'ha fet sentir amb força els darrers mil anys en altres regions i països asiàtics i d'una manera molt especial entre alguns grups ètnics de la Xina (com els naxis de Yunnan), els mongols de Mongòlia, Xina i Rússia, així com els tuvans de Rússia i els uigurs grocs o iugurs de la província xinesa de Gansu, dos pobles d'arrels túrquiques. En l'interior de la Regió Autònoma del Tibet tam-

21. Una introducció acurada als orígens i la història de Bhutan es pot llegir a: ARIS, M. *The Raven Crown, the Origins of Buddhist Monarchy in Bhutan*. Londres: Serindia Publications, 1994.

bé existeixen dues ètnies minoritàries, menba i lhoba, que són gairebé indistingibles dels tibetans actuals. Tots ells són fervents seguidors del budisme tibetà i, a través del fet religiós, han vist com una part important de la seva cultura, els seus costums i les seves tradicions s'ha amarat d'una profunda influència tibetana, reflectida per exemple en l'ús del tibetà clàssic com a llengua i escriptura ritual.

2. Els recursos naturals del conflicte

L'aigua del Tibet per a Àsia

El recurs natural més preuat de l'altiplà tibetà és l'aigua. L'orografia del territori li atorga el privilegi d'allotjar les fonts de la pràctica totalitat dels grans cursos fluvials asiàtics. Es pot dir que les sagrades muntanyes de neu i gel que conformen les serralades de l'interior de l'altiplà tibetà emmagatzemen l'aigua que beu la major part de l'Àsia oriental i meridional. La presència d'aquestes fonts atorga al Tibet un interès estratègic de primer ordre si tenim en compte que el recurs natural més escàs i al mateix temps més necessari del segle XXI serà l'aigua. Els països del voltant necessiten i necessitaran aigua perquè les seves nombroses poblacions puguin beure, per regar els camps de conreu que les alimenten i, naturalment, per continuar desenvolupant les seves indústries emergents.

Entre les diverses nacions que depenen en gran part d'aquesta aigua trobem la Xina, Vietnam, Laos, Tailàndia, Birmània, Bangladesh, Bhutan, Nepal, la meitat nord de l'Índia i Pakistan. Això implica que l'aigua del Tibet influeix sobre les formes de viure i desenvolupament d'aproximadament 2.500 milions de persones,²² o el que és el mateix, gairebé el 40% de la població mundial. Controlar el territori tibetà significa controlar bona part del continent asiàtic. Per aquest motiu, els darrers anys les autoritats xineses han creat una zona de seguretat al voltant de les fonts d'aquests rius tibetans i això ha comportat

22. Amb dades de l'any 2010.

l'expulsió o el trasllat de poblacions nòmades des d'aquests indrets fins als anomenats «Nous pobles del socialisme», lluny de les estratègiques fonts, on s'han vist obligats a abandonar les seves formes de vida ancestrals i a entrar en una espiral de marginació i autodestrucció a través de l'alcohol, el joc i la prostitució.

Quins són aquests grans cursos fluvials sorgits del gel tibetà?

Àsia Oriental (Xina)

1. El Machu (Riu Groc o Huanghe en xinès) neix a Qinghai, travessa tota la regió tibetana d'Amdo, i entra en territori estrictament xinès (fora de terres tibetanes) per la província de Gansu. Després de resseguir les províncies de la meitat nord de la Xina desemboca al golf de Bohai (mar Groc). La seva longitud és de 5.464 km.

2. El Drichu (Iang-Tsé o Changjiang en xinès) és el tercer riu més llarg del món amb els seus 6.380 km de longitud i el més llarg d'Àsia i de la Xina. També neix a Qinghai, des d'on es dirigeix en direcció sud per travessar la regió tibetana de Kham. El seu curs inicial marca el límit administratiu entre la Regió Autònoma del Tíbet i la província de Sichuan. Des d'aquesta província travessa la RPX per la seva zona central i desemboca prop de Xangai al mar de la Xina. Creua ciutats tan importants per al país com Chongqing (la municipalitat més gran del país amb els seus més de 30 milions d'habitants), Wuhan o Nanjing.

Sud-est asiàtic (Vietnam, Laos, Cambodja, Tailàndia, Birmània)

3. El Dzachu (Mekong o Mae Nam Khong en llengua tai) és la font de vida del sud-est asiàtic. Neix a 5.224 m d'altitud a la part de Kham, inclosa dins la província de Qinghai. Travessa la ciutat de Chamdo i tota la regió de Kham de nord a sud, on recull aigua de diversos tributaris com el Nagchu. Entra en territori estrictament xinès per la província de Yunnan, i travessa els actuals estats de Birmània, Tailàndia, Laos, Cambodja i Vietnam. La seva desembocadura forma un gran delta a la vora de la ciutat de Ho Chi Minh (Saigon) al mar de la Xina Meridional.

4. Un altre riu destacat de la regió és el Gyamo Ngulchu (conegut com Salween o Thanlwin en birmà). Les seves fonts es localitzen a la regió tibetana nòmada de Hor, a la Regió Autònoma del Tibet. Traversa Kham per entrar a Yunnan i descendir al llarg de Birmània i la seva frontera amb Tailàndia fins a desembocar al mar d'Andaman.

Sud d'Àsia (Bangladesh, Índia, Bhutan, Nepal, Pakistan)

5. A l'oest del Tibet neixen els quatre grans rius de les regions meridionals d'Àsia. El Yarlung Tsangpo (Brahmaputra a l'Índia), també conegut com el riu del Cavall, creua la Regió Autònoma del Tibet d'oest a est i, després de formar la gorja més profunda de tot el planeta a la regió de Kongpo, s'endinsa a les jungles dels estats indis d'Arunachal Pradesh i Assam fins a arribar a Bangladesh i desembocar en el gegantesc delta del golf de Bengala entre Calcuta (Índia) i Dacca (Bangladesh), després de recórrer aproximadament 3.000 km. L'any 2010 les autoritats xineses van iniciar la construcció d'una gran central hidroelèctrica al curs mitjà del riu al seu pas pel Tibet i s'espera que estigui enllestida l'any 2014. A l'Índia es van encendre totes les alarmes, ja que no existeix cap tractat sobre recursos hidrològics amb la Xina i s'ha desfermat, per tant, el temor fundat que la sobirania xinesa sobre el Tibet afecti l'aprovisionament d'aigua per a cursos fluvials indis.

6. El Senge Khabab (Indus²³) o riu del Lleó flueix des del nord del Mont Kailash, i, després de creuar l'altiplà de Changtang, creua la frontera indotibetana fins al Ladakh i Baltistan. Creua el Pakistan de nord a sud i desemboca al mar d'Aràbia, prop del port de Karachi. És una peça clau per a la supervivència econòmica del Pakistan.

7. El Langchen Khabab (Sutlej) s'associa a l'elefant. La vall del Sutlej va ser una via de comunicació i comerç habitual entre tibetans i indis durant segles fins que l'ocupació del Tibet va forçar el tancament de la frontera. És un tributari de l'Indus i aporta aigua a les terres baixes del nord-oest de l'Índia, com a l'Estat de Panjab.

23. Del sànscrit *sindhu*, que significa 'corrent', 'riu'.

8. El Mapcha Khabab (Karnali, al Nepal) és per als tibetans el riu del Paó Reial. S'origina al sud del Mont Kailash, des d'on es dirigeix cap al Nepal i esdevé el seu principal curs fluvial. Posteriorment s'endinsa en territori indi fins a fondre's amb el sagrat Ganges, prop de la ciutat de Patna, a l'Estat indi de Bihar.

Per la seva banda, el Bhutan, situat al bell mig de l'Himàlaia, disposa d'un peculiar sistema orogràfic, on tots els cursos fluvials baixen des de les terres altes del nord fins a les planures del sud. L'origen d'alguns d'aquests rius es troba a l'altiplà tibetà controlat per la Xina, com és el cas del sistema fluvial que dona origen al riu Manas.

El liti, la bateria que fa bategar el món del segle XXI

El Tibet ha estat tradicionalment un territori gens explotat des d'un punt de vista d'extracció de recursos. La tradició cultural tibetana (tant d'origen budista com bonpo) considera l'entorn natural com un espai sagrat que no ha de ser destorbat. Des d'aquestes creences, el Govern del país sempre va considerar inapropiat extraure'n qualsevol mena de minerals o recursos. Però quan el Tibet va a passar forma part de la República Popular de la Xina, aquesta mena de consideracions van ser abandonades per les noves autoritats. Tanmateix, l'explotació a gran escala de recursos minerals no s'ha fet realitat fins molt recentment, quan l'Estat xinès ha construït infraestructures que han permès el trasllat de personal i maquinària pesant des de la Xina al Tibet i dels minerals extrets des del Tibet fins a la Xina. La millora de la xarxa de transports (vies de tren, aeroports i carreteres) ha permès l'inici d'una explotació «a l'engròs» del territori on no hi tenen res a dir els seus habitants. Això ha creat del 2008 ençà nous motius de ressentiment entre la població tibetana, especialment en les zones en què s'han instal·lat les grans empreses xineses de mineria. L'any 2010 diversos pobles de la regió autònoma van protestar obertament contra la destrucció del seu entorn natural produït per aquesta vertiginosa explotació minera. Dos dels casos més recents van tenir lloc l'any 2010, als comtats de Namling i Medro Gongkhar de la regió autònoma d'on s'extreu or i

ferro respectivament, en ingents quantitats.²⁴ Els incidents més greus van tenir lloc a la prefectura de Kandze (Sichuan), amb el resultat d'almenys un mort.²⁵

No tot s'acaba en la mineria tradicional de l'extracció de ferro, coure, or i argent. El Tibet amaga sota el seu subsòl una gran diversitat de minerals rars i escassos a la resta del planeta. Un dels més apreciats actualment és el liti. L'any 2008 es considerava el Tibet com l'indret del planeta amb les reserves més grans d'aquest element, que, a més, s'hi presenta en forma de carbonat i clorur, cosa que en facilita la seva extracció i, per tant, la rendibilitat del negoci.²⁶ Actualment, només les salines xilenes d'Atacama i possiblement les salines bolivianes d'Uyuni poden rivalitzar amb els llacs del Tibet. Les xifres exactes de les reserves totals de liti a l'altiplà tibetà són encara un misteri, ja que el Govern xinès ho considera informació classificada. Diverses companyies privades xineses exploten els dipòsits tibetans de liti presents en els grans llacs de l'altiplà septentrional de Changtang, malgrat que molts formen part de la geografia sagrada de budistes i bonpos tibetans, fet que ha impedit secularment als tibetans fins i tot fer ús de l'aigua. L'aigua no és potable a causa de la gran concentració de sals, però ni tan sols no la fan servir per banyar-se. L'aigua és sagrada perquè en les creences tibetanes el llac és residència de deïtats, però evidentment això no sembla haver fet enrere els interessos econòmics xinesos.

El llac més gran que actualment s'explota per extreure'n liti és el de Chabye (Zabuye), amb una superfície de 250 km² i situat a 4.400 m d'altitud i a una distància de més de mil quilòmetres de Lhasa en direcció oest. La companyia xinesa que n'explota l'extracció es diu Za-

24. Diverses informacions aparegudes a Phayul, per exemple:

<http://phayul.com/news/article.aspx?id=27780&article=China%E2%80%99s%2BLargest%2Bmining%2Bproject%2Bin%2B%E2%80%99CTAR%E2%80%9D%2Bstarts%2Boperation&t=1&c=1>

25. Mines and Communities:

<http://www.minesandcommunities.org/article.php?a=10355>

26. Thaindian News: (Tibet is No. 1 Lithium producer in the World):

http://www.thaindian.com/newsportal/south-asia/tibet-is-no1-lithium-producer-in-the-world_10031344.html

buye Shenzhen Lithium Trading Co. Ltd., amb seu a Guangdong.²⁷ Han fet una estimació de la quantitat de carbonat de liti continguda en les aigües del llac i la xifra és propera als 200 milions de tones. Altres companyies exploten més zones del Tibet, com és el cas de Zhongchuan Mining,²⁸ dirigida per Sun Ximing, que ha iniciat l'explotació de liti del llac conegut com petit Dangra o DXC (Dangxiangcuo), en terminologia empresarial. Es tracta d'un indret sagrat per als seguidors de la religió bon, situat a més de 4.600 m d'altitud, al remot comtat septentrional de Nyima. En aquest cas, sembla que el liti s'hi troba en forma de clorur i, per dur a terme les activitats de prospecció, extracció i purificació al mateix indret, es calcula que caldrà un miler de treballadors xinesos que s'instal·laran a la vora del llac, molt a prop de la població de Wombu, on hi viuen menys de mil tibetans. L'explotació del liti no hauria estat possible sense la cooperació necessària d'una companyia minera canadenca anomenada Sterling,²⁹ dirigida per Richard Shao, i especialitzada en negocis miners dins la RPX. Gràcies als seus estudis tècnics i a les primeres prospeccions, va ser possible avaluar l'alta qualitat del DXC per a una extracció de liti a baix cost i alta rendibilitat.³⁰ Sembla que Sterling es va veure forçada a vendre la seva participació en el DXC a la companyia xinesa Zhongchuan Mining, que s'ha fet amb el control absolut. Aquest tipus de mecanisme en què una companyia xinesa utilitza en una fase inicial la tecnologia i els coneixements d'una ambiciosa companyia occidental que vol enriquir-se al Tibet, i en una fase posterior acaba fagocitant-la, no és nou. És una pràctica habitual.

El liti ha esdevingut un material estratègic de primer ordre a causa de les seves múltiples aplicacions tecnològiques en forma de bateria

27. Més detalls sobre Zabuye Shenzhen Lithium Trading Co., Ltd. es poden trobar a: <http://zabuye.en.alibaba.com/aboutus.html#companyprofile>

28. Portal de la companyia en el qual es poden veure els estrets lligams que té amb el món dels negocis i de la política canadenca: <http://www.zckyw.com/English/>

29. Portal de la companyia canadenca Sterling, d'on ha desaparegut tota referència al Tibet: <http://www.sterlinggroupventures.com/>

30. Informe tècnic exhaustiu sobre les activitats de Sterling al DXC: http://www.faq.s.org/sec-filings/100827/STERLING-GROUP-VENTURES-INC_10-K/

de reduïdes dimensions, a banda de les seves tradicionals aplicacions farmacèutiques o de la indústria química. Actualment, les bateries de liti s'utilitzen als mòbils, als ordinadors portàtils, a les càmeres digitals, etc. L'altra gran aplicació de les bateries de liti la trobem en la indústria de l'automòbil. Els darrers anys ha crescut l'interès per reduir la fabricació de vehicles amb motors de combustió; d'una banda, per reduir l'emissió de gasos contaminants, i, de l'altra, per reduir la dependència energètica de combustibles fòssils com el petroli. Europa i el Japó semblen haver trobat la panacea en el vehicle elèctric o híbrid, però alguns semblen oblidar que sempre serà necessària una font energètica. La realitat és que quasi el 100% de les bateries de liti per a vehicles (i també per a les altres aplicacions tecnològiques esmentades) es fabriquen a la Xina. La indústria automobilística xinesa, a diferència de la japonesa, ha obtingut una tecnologia viable per a la fabricació rendible del cotxe híbrid o elèctric gràcies a les reserves el liti disponibles al Tibet. Fabricants xinesos com BYD o Chery³¹ evidentment fan ús d'aquest liti i, d'aquesta manera, són part molt interessada del conflicte tibetà.³² Sembla que alguns moviments ecologistes de casa nostra sacrifiquen l'entorn natural del Tibet per millorar la nostra qualitat de l'aire, una actitud que recorda tics colonials.

Però les possibilitats dels recursos naturals presents al Tibet no s'acaben en el liti. Recentment, s'ha instal·lat a la població de Yuanyangba de la prefectura tibetana de Kandze (Ganzi), província de

31. Al portal de Chery es donen tota mena de detalls sobre el caràcter estatal de la companyia que fins a dia d'avui no ha estat privatitzada, a més de destacar els estrets lligams que la uneixen al Partit Comunista: «Chery, with its vigorous and innovative culture, has achieved rapid growth of its own, thus winning the attention of the State and the Party leaders. The State and the Party leaders, including Hu Jintao, Wu Bangguo, Wen Jiabao, Jia Qinglin, Wu Guanzheng, Li Changchun, Huang Ju and Zeng Peiyan, etc had successively visited Chery, and gave it full affirmation and high appraisal for its development». <http://www.cheryinternational.com/en/company-overview>

32. El setembre del 2010 el Govern de Catalunya es va implicar indirectament en el conflicte tibetà quan va intentar pactar la fabricació de cotxes elèctrics xinesos (o en el seu cas de bateries de liti) a Catalunya. Sala de Premsa de la Generalitat de Catalunya: http://premsa.gencat.cat/pres_fsvp/AppJava/notapremsavw/detall.do?id=46708&idioma=0&departament=19&canal=

Sichuan, la companyia espanyola Grupo Villar Mir,³³ amb seu a Madrid. Han iniciat la construcció de la fàbrica de silici metall i silici de capacitat fotovoltaica més gran del món, així com d'una central hidroelèctrica que ha d'aportar l'energia necessària per al seu funcionament. Es tracta, doncs, d'una operació econòmica multimilionària en territori tibetà; la inversió espanyola més important a l'interior de la RPX. La companyia espanyola va ser fundada i està presidida per Juan Miguel Villar Mir, que fou vicepresident de l'últim Govern espanyol de Carlos Arias Navarro (1975-76). La presència en un territori tan inestable políticament com és la prefectura de Kandze (Ganzi) la realitzen creant una nova companyia anomenada Ganzi FerroAtlántica Silicon Industry Company, Ltd.,³⁴ amb participació de capital xinès. Pertany al Grup FerroAtlántica que des del 2010 dirigeix Javier de Peñaranda y Algar, i és un dels brancalls del Grupo Villar Mir. El Govern provincial de Sichuan se'n va fer ressò presentant la inversió com un gran triomf per a la regió.³⁵

El portal d'internet del Grupo Villar Mir explica clarament els objectius de l'empresa a la regió de Kandze, però evita en tot moment referir-se a la condició tibetana de l'indret i tampoc no s'explica l'origen dels 600 nous empleats que, com és habitual en aquesta mena d'indústries, són sempre d'origen xinès a causa de la seva major preparació:

«En el año 2008 se ha constituido en China la sociedad Ganzi Ferroatlántica Silicon Industry Company Ltd., en la que el Grupo es propietario del 75% del capital, para construir la mayor planta de silicio metal del mundo en la provincia de Sichuan (China).

»La ejecución del proyecto supondrá la inversión de 150 millones de euros y generará empleo directo para 600 personas. La capacidad de producción anual prevista es de 100.000 toneladas de silicio metal de calidad estándar, mediante 6 hornos de 30 MW de potencia cada

33. Portal del Grupo Villar Mir: <http://www.grupovillarmir.es/default.aspx>

34. Informe anual de FerroAtlántica 2009, pàg. 69, 105:
http://www.ferroatlantica.es/grupo_ferroatlantica/archivos/informe_anual_GFAT2009.pdf

35. Govern Provincial de Sichuan:

http://english.sc.gov.cn/news/200909/t20090923_823742.shtml

uno. Las materias primas necesarias para la producción (energía eléctrica, cuarzo y carbón vegetal) se encuentran localmente en cantidad y calidad adecuadas. La construcción está previsto que se inicie en la segunda parte del año 2009 y el último horno debería ponerse en marcha a mediados del año 2013. En una fase posterior se iniciará la producción de hasta 20.000 toneladas al año de silicio de calidad solar fotovoltaica».³⁶

A la mateixa prefectura de Kandze el mes d'agost del 2010 va morir un tibetà en mans de la policia xinesa que protestava contra l'extracció indiscriminada de minerals a la seva població.³⁷ D'acord amb les dades de TCHRD,³⁸ la llista de presos polítics tibetans del 2009 incloïa centenars de noms procedents de la prefectura autònoma de Kandze on s'ha establert Ganzi FerroAtlántica Silicon Industry Company Ltd.

3. La identitat tibetana

La llengua (i escriptura) tibetana

El tret definitori i essencial de la identitat tibetana és la llengua. Els tibetans s'identifiquen com a membres de la mateixa comunitat nacional si parlen algun dels dialectes tibetans. Malgrat la presència de desenes de dialectes, existeix una única llengua escrita heretada dels clàssics de la literatura. D'altra banda, el tibetà s'expressa a través d'una antiga escriptura pròpia des del segle VII dC, que encara afegeix més potència a aquesta identitat lingüística.³⁹ El sistema d'escriptura

36. Portal de FerroAtlántica:

<http://www.grupovillarmir.es/ESTRUCTURA/Electrometalurgia.aspx>

37. Informació apareguda a Phayul:

<http://www.phayul.com/mobile/?page=view&c=1&id=28059>

38. Darrer informe sobre presos polítics tibetans de Tibet Center for Human Rights and Democracy (TCHRD): <http://www.tchrd.org/TibetanPrisoner/index.php>

39. Hem de tenir en compte que en el món actual només hi ha plenament vi-gents una trentena d'escriptures diferents, en contrast amb les gairebé set mil llengües viues que s'hi parlen. És, per tant, un fet molt especial disposar d'una escriptura pròpia.

està format per trenta caràcters consonàntics amb so vocàlic inherent «a», acompanyats de quatre signes diacrítics que representen la resta de vocals (i, e, o, u). L'escriptura tibetana s'expressa a través d'estils cal·ligràfics molt diversos i alguns cops incomprensibles entre si, fet que li afegeix una gran complexitat i riquesa al mateix temps. Dins la cultura tibetana conviuen dues tradicions per explicar l'origen de la seva escriptura. Mentre que els budistes afirmen que l'escriptura es va basar en models índics (provinents de l'antiga escriptura brahmi del nord d'Índia), els bonpos han elaborat una complexa teoria per reivindicar els seus orígens d'una escriptura existent al regne de Zhangzhung.⁴⁰

El món de la filologia s'inclina pel model budista i reconeix en l'escriptura tibetana els trets característics d'una escriptura índica. Pel que fa a la llengua, forma part de la família lingüística tibetobirmana, en la qual comparteix afinitat amb el birmà. No exempta de contingut polític, s'arrossega des de fa dècades la polèmica sobre l'existència de la família sinotibetana, de la qual en formarien part el tibetà, el birmà i el xinès (els dos primers en la seva branca tibetobirmana). Bona part del món acadèmic accepta la proposta sinotibetana, però no hi ha unanimitat al respecte, i filòlegs com Christopher Beckwith prefereixen parlar de dues famílies independents: la sínica i la tibetobirmana.⁴¹ El cert és que les llengües modernes xinesa i tibetana són absolutament incomprensibles entre si, no presenten gairebé cap similitud a nivell etimològic i les seves gramàtiques no mostren pràcticament cap semblança.⁴² Cal afegir que des que es va proposar, al començament del segle XIX, l'existència d'una família de llengües sinotibetana, aquesta ha patit serioses modificacions. També cal tenir en compte que el coneixement d'aquestes llengües al segle XIX era gairebé nul, excepte en el cas del xinès. En un inici incloïa les llengües tai-kadai o les austrà-

40. ALAY, J. Ll. «The Forty Magical Letters. A 19 c. AD Manuscript from Hor on Bon po Scripts». *Revue d'Etudes Tibétaines*, octubre del 2010, núm. 19, pàg. 119-132.

41. BECKWITH, C. «The Sino-Tibetan Problem». A: BECKWITH, C.I. (ed.). *Medieval Tibeto-Burman Languages*. Leiden: Brill, 2002, pàg. 113-157; BECKWITH, C. *The Tibetan Empire in Central Asia*. New Jersey: Princeton University Press, 1987.

42. Per posar un exemple: el tibetà és una llengua ergativa SOV, mentre que el xinès és una llengua acusativa SVO.

siques (com el khmer i el vietnamita), però en el món acadèmic s'ha acabat acceptant definitivament (excepte els lingüistes xinesos, que encara les consideren branques sinotibetanes) que aquestes llengües formen famílies independents. Probablement passarà el mateix amb la família tibetobirmana en un futur no gaire llunyà, però més que una conclusió acadèmica, segurament ens trobarem davant una nova lluita política.

L'entorn natural

Un element destacat en la identitat tibetana és el seu entorn geogràfic format per una majestuosa combinació de serralades muntanyoses i una extensa xarxa de llacs, tot plegat situat en un altiplà que de mitjana té aproximadament 4.000 m d'altitud.⁴³

Una característica molt pròpia de la geografia física tibetana és la presència de centenars de grans llacs al llarg de tot el territori. A la província de Qinghai, trobem el Tshongonpo (Llac blau, Qinghai en xinès), considerat com el llac més extens de tota la RPX i que dóna origen al nom en xinès de la província on està ubicat. Ha estat històricament un punt de trobada de tribus nòmades de tota Àsia Central: tibetans, mongols, iugurs i kazakhs. A les estepes de la regió s'han confós al llarg de la història campaments amb tots els estils de tendes: ger mongol i iugur, iurta kazakh, i bagur tibetana.

La major part dels grans llacs s'estenen per la Regió Autònoma del Tibet i, molt especialment, a Changtang, l'altiplà del nord, on en altituds superiors als 4.500 m trobem llacs com Namtso, Serlingtso i Dangra, cadascun dels quals amb extensions de centenars de quilòmetres quadrats. Tots aquests llacs són rics en sals, algunes de gran valor per a les companyies mineres, com és el cas dels carbonats i els clorurs de liti. Als límits occidentals de Changtang trobem el llac Mapham Yumtso, sagrat per a budistes i bonpos, així com hindús i jaines de l'Índia.⁴⁴ Són les aigües més sagrades d'Àsia i possiblement de tot el planeta.

43. La mateixa capital del Tibet, Lhasa, està situada a 3.650 m d'altitud.

44. A l'Índia es coneix com a Manasarovar.